

สหรัฐฯ ลงทุนกว่า 15 ล้านเหรียญสหรัฐ ปั่นหัวงโซ่ปลาไนเวียดนาม เล็งขยายส่งออก สหรัฐ-อาเซียน

1. เนื้อข่าว

สหรัฐอเมริกามีแผนการลงทุนมูลค่ากว่า 15.2 ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาหัวงโซ่ปลาไน (tilapia) ของเวียดนาม ควบคู่กับการส่งเสริมการค้าและการใช้ผลิตภัณฑ์ถั่วเหลืองคุณภาพสูงสำหรับอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ภายใต้กรอบระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี โดยมีเป้าหมายเพิ่มปริมาณการผลิตปลาไนรวมของเวียดนามให้สูงถึง 1.21 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 1,250 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของประเทศในระยะยาว

ภายใต้กรอบสถานการณ์ดังกล่าว เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2569 นาย Phung Duc Tien รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อม (Ministry of Agriculture and Environment) ได้จัดการประชุมหารือกับคณะผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำเวียดนาม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดตามแนวทางการดำเนินโครงการใหม่ในชื่อ “ความร่วมมือด้านหัวงโซ่ปลาไนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระหว่างสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม” (US-Vietnam Aquaculture Value Chain Partnership) ซึ่งเป็นโครงการภายใต้กรอบ Food for Progress Program ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยมีเป้าหมายให้องค์กร Lutheran World Relief (LWR) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนโครงการร่วมกับหน่วยงานภาคีของเวียดนาม และโครงการ World Initiative on Soy in Human Health (ASA/WISHH) ภายใต้การกำกับของสมาคมถั่วเหลืองอเมริกัน (American Soybean Association) ทั้งนี้ งบประมาณรวมของโครงการดังกล่าวประเมินไว้มากกว่า 15.2 ล้านเหรียญสหรัฐ

โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับหัวงโซ่ปลาไนของเวียดนามอย่างรอบด้าน ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับคุณภาพสินค้า ควบคู่กับการพัฒนาอาหารสัตว์น้ำเชิงพาณิชย์จากถั่วเหลือง และการขยายตลาดปลาไนของเวียดนามไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา ตลาดภูมิภาค และตลาดภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางการค้าและการลงทุนด้านการเกษตรและประมงระหว่างสองประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับกรอบการดำเนินงาน นาย Nick Richardson ผู้อำนวยการโครงการ ชี้แจงว่า โครงการได้เข้าสู่ระยะการเสนอและประสานอย่างเป็นทางการกับรัฐบาลเวียดนาม โดยในห้วงเดือนมีนาคมถึงกันยายน 2569 จะให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมขั้นต้น ได้แก่ การศึกษาวิจัยพื้นฐาน การประเมินและสำรวจศักยภาพของทรัพยากร การจัดหาและส่งเสริมแหล่งเงินทุน ยกระดับคุณภาพพ่อแม่พันธุ์ ตลอดจนการสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพสถานผลิตลูกพันธุ์สัตว์น้ำ (Hatcheries) ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2569 เป็นต้นไป โครงการจะขยายขอบเขตการดำเนินงานไปสู่การสนับสนุนเชิงเทคนิค การพัฒนาทักษะผ่านการฝึกอบรม การเสริมสร้างขีดความสามารถของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนอย่างเป็นระบบ

ในภาพรวม โครงการดังกล่าวคาดว่าจะสร้างผลประโยชน์เชิงรูปธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 24,224 ราย ตลอดช่วงระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี ครอบคลุมกลุ่มครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถานประกอบการฟาร์มเพาะเลี้ยง โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสมาคมและองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ พื้นที่ดำเนินโครงการหลักตั้งอยู่ในบริเวณเขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง (Red River Delta) และเขตสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง (Mekong Delta) ซึ่งถือเป็นฐานการผลิตและพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเวียดนาม

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อมเวียดนาม แสดงความเห็นว่ โครงการดังกล่าว นับเป็นมาตรการที่มีความเหมาะสมและให้ผลในเชิงปฏิบัติ ในการเสริมสร้างฐานทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการขับเคลื่อนแผนพัฒนาปทานิลของเวียดนามจนถึงปี 2573 พร้อมกันนี้ ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์ปลาไนลาย (Striped Tilapia) และปลาไนแดง (Red Tilapia) ในพื้นที่ภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์จากศักยภาพเชิงนิเวศของแต่ละภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เพื่อรองรับข้อจำกัดที่ยังมีอยู่ด้านคุณภาพพ่อแม่พันธุ์และกระบวนการผลิตภายในประเทศ โครงการดังกล่าวได้กำหนดกรอบการดำเนินงานออกเป็น 6 แนวทางหลัก ประกอบด้วย การพัฒนาและยกระดับระบบอาหารสัตว์น้ำควบคู่กับระบบจัดหาพ่อแม่พันธุ์ การพัฒนาและจัดตั้งรูปแบบการผลิตต้นแบบ (Demonstration Models) การเสริมสร้างขีดความสามารถและให้การสนับสนุนแก่ผู้ประกอบการและผู้ผลิต การส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดเล็ก (Micro and Small Enterprises) การให้ความช่วยเหลือในลักษณะวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือแก่หน่วยงานผลิตพ่อแม่พันธุ์ และการขยายช่องทางการเข้าถึงตลาดควบคู่กับการส่งเสริมการค้าปลาไนอย่างเป็นรูปธรรม

ในด้านกลไกการกำกับดูแลและการบริหารโครงการ ผู้บริหารกระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อม ได้แสดงเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการเร่งรัดและสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมุ่งปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน ให้มีความคล่องตัวและเอื้อต่อการปฏิบัติในทุกขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินการตามกรอบกฎหมายแล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม 2569 ทั้งนี้ ได้กำหนดให้กรมประมงและการตรวจสอบประมง (Fisheries and Fisheries Inspection Department) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานศูนย์กลางในการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินโครงการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

ในภาพรวม โครงการความร่วมมือดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างมาตรฐานคุณภาพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และยกระดับมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ปลาไนเวียดนาม ควบคู่กับการขยายขอบเขตตลาดต่างประเทศ และการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเวียดนามให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะถัดไป

(แหล่งที่มา <https://vneconomy.vn/> ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2569)

2. วิเคราะห์ผลกระทบ

เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2569 กระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อมของเวียดนามร่วมกับคณะผู้แทนสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำเวียดนาม ได้เปิดตัวโครงการ “ความร่วมมือด้านห่วงโซ่มูลค่าการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำระหว่างสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม” (US-Vietnam Aquaculture Value Chain Partnership) อย่างเป็นทางการ นับเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมประมงของเวียดนามในเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีเป้าหมายผลักดันปลานิลให้ก้าวขึ้นเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจชนิดใหม่ ควบคู่กับปลาสวาย และกุ้งซึ่งเป็นสินค้าหลักของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โครงการดังกล่าวใช้งบประมาณมากกว่า 15.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีระยะเวลาดำเนินงาน 5 ปี (2569–2573) ดำเนินการโดยองค์กร Lutheran World Relief (LWR) ร่วมกับสมาคมถั่วเหลืองอเมริกัน (American Soybean Association: ASA) และองค์กรในเครือ ภายใต้กรอบความร่วมมือด้านการพัฒนา การค้า และความมั่นคงทางอาหารระหว่างสองประเทศ

ความสำคัญของโครงการดังกล่าวยิ่งเด่นชัดขึ้นเมื่อพิจารณาควบคู่กับแนวโน้มการขยายตัวของการส่งออกปลานิลของเวียดนามในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงเมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกรายสำคัญอื่น โดยเฉพาะในปี 2568 การส่งออกปลานิลของเวียดนามขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไตรมาสแรกมีมูลค่าส่งออกเกือบ 14 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 131 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า และคิดเป็นเกือบหนึ่งในสามของมูลค่าการส่งออกทั้งปี 2567 ขณะที่ในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2568 มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 174 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดในรอบ 5 ปี สะท้อนให้เห็นว่าปลานิลกำลังเปลี่ยนบทบาทจากสินค้ารองไปสู่สินค้าประมงเชิงยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้ในระยะยาว

ตลาดสหรัฐอเมริกาถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของการเติบโตดังกล่าว โดยปัจจุบันสหรัฐฯ เป็นตลาดนำเข้าปลานิลรายใหญ่ที่สุดของเวียดนาม คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 46–62 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด เพียงไตรมาสแรกของปี 2568 สหรัฐฯ นำเข้าปลานิลจากเวียดนามคิดเป็นมูลค่ากว่า 6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ทั้งนี้ ความต้องการบริโภคปลานิลในตลาดสหรัฐฯ อยู่ในระดับสูงราว 200,000 ตันต่อปี โอกาสทางการค้าดังกล่าวยิ่งขยายตัวมากขึ้น ภายหลังจากจีนซึ่งเป็นผู้ส่งออกปลานิลรายใหญ่ที่สุดของโลก ต้องเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าของสหรัฐฯ และอัตราภาษีนำเข้าสูงถึงร้อยละ 150 ส่งผลให้เวียดนามสามารถก้าวขึ้นมาเป็นแหล่งจัดหาทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความน่าเชื่อถือในห่วงโซ่อุปทานโลก

ในเชิงโครงสร้าง การลงทุนและความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาภายใต้โครงการดังกล่าว สะท้อนการปรับยุทธศาสตร์ห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐฯ อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดบทบาทให้เวียดนามเป็นฐานการผลิตและห่วงโซ่สำรองที่มีคุณภาพทดแทนจีน ทั้งในมิติความมั่นคงทางการค้า ความได้เปรียบด้านภาษี ภายใตกรอบความเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์รอบด้าน และการพัฒนาห่วงโซ่การผลิตแบบครบวงจร ตั้งแต่การใช้ถั่วเหลืองคุณภาพสูงจากสหรัฐฯ เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหารสัตว์น้ำในเวียดนาม ไปจนถึงการส่งออกปลานิลแปรรูปคุณภาพสูงกลับสู่ตลาดสหรัฐฯ ซึ่งเป็นรูปแบบความร่วมมือที่เอื้อประโยชน์ร่วมกันทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การค้า และการพัฒนาอุตสาหกรรม

จากมุมมองของเวียดนาม กระทรวงเกษตรและสิ่งแวดล้อมยืนยันว่าเวียดนามมีศักยภาพภายในเพียงพอในการรองรับโอกาสดังกล่าว โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานด้านการแปรรูปสัตว์น้ำที่พัฒนาต่อยอดจากอุตสาหกรรมปลาสวายในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา บริษัทขนาดใหญ่ของเวียดนาม เช่น Vinh Hoan และ Nam Viet มีโรงงานแปรรูปที่ผ่านการรับรองมาตรฐานขององค์การอาหารและยาสหรัฐฯ (FDA) อยู่แล้ว ทำให้สามารถปรับสายการผลิตไปสู่ปลานิลได้โดยไม่ต้องลงทุนใหม่ในระดับสูง ขณะเดียวกัน ลักษณะภูมิประเทศและระบบนิเวศน้ำจืดและน้ำกร่อยในภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศ ยังเอื้อต่อการพัฒนาเชิงพาณิชย์ของปลานิลลาย (Striped Tilapia) และปลานิลแดง (Red Tilapia)

อย่างไรก็ดี ความท้าทายเชิงโครงสร้างยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านคุณภาพพ่อแม่พันธุ์ ปัญหาการเสื่อมพันธุ์ และอัตราการรอดของลูกพันธุ์ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตในระยะยาว ขณะเดียวกัน การขยายการเพาะเลี้ยงในพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะปัญหาน้ำเค็มรุกไล่และความผันผวนของทรัพยากรน้ำ ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ปลานิลที่มีความทนทานต่อความเค็มและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมในอนาคต

ในภาพรวม การผสมกันระหว่างเงินทุน เทคโนโลยีและตลาดจากสหรัฐอเมริกา กับศักยภาพด้านทรัพยากร การผลิต และการแปรรูปของเวียดนาม กำลังเปิดโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ครั้งสำคัญให้ปลานิลก้าวขึ้นเป็นสินค้าประมงมูลค่าสูงระดับพินลันเหรียญสหรัฐ หากเวียดนามสามารถยกระดับมาตรฐานคุณภาพ การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน และการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจหมุนเวียนในภาคประมงได้อย่างเป็นรูปธรรม โครงการดังกล่าวจะไม่เพียงเสริมสร้างบทบาทของปลานิลเวียดนามในตลาดโลกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนความลึกซึ้งของความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐอเมริกา และปูทางสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมประมงเทคโนโลยีสูงของเวียดนามในระยะยาวอย่างมั่นคง

3. นำเสนอโอกาส/แนวทาง

โครงการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าปลานิลของเวียดนามภายใต้การสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา จะเป็นการเร่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของปลานิลเวียดนามในตลาดโลก โดยเฉพาะตลาดสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดหลักของภูมิภาค ความเคลื่อนไหวดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยเผชิญแรงกดดันมากขึ้น ทั้งในด้านราคา มาตรฐานคุณภาพสินค้า และความสม่ำเสมอของปริมาณวัตถุดิบสำหรับตลาดส่งออก ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนแนวโน้มการปรับโครงสร้างห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญ กับประเทศพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น ซึ่งไทยจำเป็นต้องติดตามและประเมินผลกระทบอย่างใกล้ชิดในเชิงนโยบายการค้าและการแข่งขันระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการไทยทั้งที่ดำเนินธุรกิจในประเทศและที่มีฐานการลงทุนในเวียดนาม สามารถใช้โอกาสจากโครงการดังกล่าวในการปรับบทบาทจากการแข่งขันไปสู่ความร่วมมือ โดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่มูลค่าใหม่ของเวียดนาม อาทิ การร่วมลงทุนในธุรกิจพ่อแม่พันธุ์และลูกพันธุ์คุณภาพสูง การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงและการจัดการฟาร์ม การผลิตอาหารสัตว์น้ำเฉพาะทาง ตลอดจนการให้บริการด้านการแปรรูปและการรับรองมาตรฐานความปลอดภัยอาหาร ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมด้านกฎหมายและนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาลเวียดนามในภาคเกษตรและประมง ยังเอื้อต่อการขยายบทบาทของผู้ประกอบการไทยในฐานะพันธมิตรทางธุรกิจมากกว่าการแข่งขันโดยตรง

นอกจากนี้ กรณีดังกล่าวสามารถใช้เป็นแรงผลักดันให้ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยเร่งทบทวนและยกระดับยุทธศาสตร์การพัฒนาปลานิลและสัตว์น้ำเศรษฐกิจของประเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการพัฒนาสายพันธุ์ การยกระดับมาตรฐานการผลิต การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และการสร้างความแตกต่างของสินค้า ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากกรอบความตกลงการค้าเสรีในอาเซียนและตลาดคู่ค้าสำคัญ นอกจากนี้ ความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้างระหว่างไทยและเวียดนามในภาคประมง ยังเปิดโอกาสให้ไทยขยายบทบาทในฐานะฐานสนับสนุนด้านเทคโนโลยี เงินทุน และบริการ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของห่วงโซ่การผลิตในระดับภูมิภาคอย่างยั่งยืนในระยะยาว